

RADAR

Historiedidaktisk Tidsskrift

Historiebrug og arbejdet med kontroversielle monumenter

Af Jens Pietras
Februar 2019

Historiebrug og arbejdet med kontroversielle monumenter

Af Jens Pietras

UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole

Et monument i det offentlige rum kan af forskellige personer og grupper opfattes meget forskelligt. Nogle er måske glade for og ligefrem stolte over monumentet og dets udtryk, mens andre måske mener, at det overhovedet ikke skulle være opsat, eller at det i hvert fald skulle have haft et andet udseende og udtryk. En række monumenter i udlandet og i Danmark opfattes af nogle personer og grupper som direkte kontroversielle, forstået som værende grænseoverskridende og måske endda ligefrem diskriminerende og krænkende.

Denne artikels første del præsenterer eksempler på sådanne monumenter, som deler vandene. Artiklens anden del tematiserer disse monumenters didaktiske potentialer i historieundervisningen. I didaktisk sammenhæng kan elever jvf. kompetenceområdet historiebrug i FM stifte bekendtskab med og ikke mindst selv arbejde med forskellige eksempler på monumenter, som jo er udtryk for forskellig brug af historie. Artiklen indeholder derfor afslutningsvis konkrete forslag til problemorienteret arbejde med udvalgte kontroversielle monumenter og mindsteder i historieundervisningen i primært udskolingen.

Om national legitimerende historiebrug

Under enevælden hyldede de enevældige konger ofte sig selv i form af store bygningsværker som slotte og ved opsætningen af storslåede selvforherligende monumenter. Særligt rytterstatuer var populære i denne periode. Efter enevældens afskaffelse og under nationalstatens opbygning spillede monumenter i stigende grad en ny rolle som symboler på fællesskaber i nationalstatsopbygningen. Her skiftede monumenterne indhold og udseende. Der findes rigtig mange af denne type monumenter. De fleste monumenter er blevet rejst over begivenheder som genforeningen 1920 og besættelsen 1940-45 og er udtryk for bevidst, oftest politisk, identitetsmæssig og eksistentiel brug af historie. Monumenter kan ses som eksempler på materiel kultur, ofte med stor værdimæssig symbolværdi. Den svenske historiedidaktiker Klas-Göran Karlsson (Karlsson 2014:56ff) har i sin forskning opstillet en model for forskellig brug af historie, hvor monumenter og statuer kan indplaceres. Ofte vil der i det konkrete tilfælde være tale om flere typer af historiebrug samtidigt. Modellen er blevet kritiseret for i for høj grad skematisk at rubricere de enkelte typer af historiebrug. Modellen giver dog et overblik.

Figur: Klas Göran-Karlsson, 2008, her gengivet i en bearbejdet udgave fra Pietras og Poulsen 2016 i 'Historiedidaktik mellem teori og praksis', side 49-50.

Historiebrug - typologi

Behov	Brug	Brugere	Funktion
At udforske, "hvad skete der?", tolkninger	Videnskabeligt	Historikere, undervisere	Verificering/falsificering, tolkning
At huske, at erindre,, at glemme	Eksistensielt	Alle	Orientering,forankring, at skabe mening og sammenhæng
At genopdage	Moralsk	Veluddannet dele af befolkningen	Rehabiliterer, restaurerer; forsone
At opfinde, at konstruere, egen vinding	Ideologisk/politisk	Intellektuelle, politiske eliter	Ligitimering, rationalisering
At glemme, at fortrænge	Ikke-brug	Intellektuelle, politiske eliter	Ligitimering, rationalisering
At blive adspredt og opmuntret	Underholde kommercielt	Alle	At anvende historie i markedsføring og spil

Den nu afdøde historiker Inge Adriansen har i standardværket om mindekultur Erindringssteder i Danmark fra 2010 i dansk sammenhæng undersøgt danske monumenter fra forskellige tidsperioder og deres funktion. Her findes et teoretisk begrundet meget udviklet analyseapparat til undersøgelse af mindesteder og en præsentation af en lang række konkrete monumenter fra hele Danmark.

Der er overvejende stor konsensus om langt de fleste monumenter, der er placeret i det offentlige rum. Langt de fleste bakker op omkring vigtigheden af, at de er blevet etableret, og at de

monumenter er kontroversielle. Kontroversielle betyder her, at de er opsigtsvækkende, opfattes som grænseoverskridende, noget der er meget delte meninger om. Nogle mener ligefrem, at nogle monumenter er krænkende eller hånlige. Disse monumenter er nemlig udtryk for værdi- og andre kampe, hvor fortalere og modstandere har kæmpet eller fortsat kæmper om retten til at opstille og bevare disse. Kampe som handler om definitionsretten til historien, dvs. hvad vi kollektivt skal/bør huske, og hvad vi nok bør glemme.

Robert E. Lee-statuen i Charlottesville, USA

I USA raser i disse år fx en hel monumentkamp om monumenter og statuer, der bl.a. omhandler borgerkrigen 1861-65. Kampen om disse monumenter indgår i en større og langvarig kamp mellem det hvide USA og en række minoritetsgrupper, særligt den afroamerikanske befolkningsgruppe. En meget kendt og desværre tragisk sag drejer sig om en rytterstatue af sydstatsgeneralen Robert E. Lee i byen Charlottesville i staten Virginia. Her førte intense og voldelige demonstrationer for og imod statuen i 2017 til demonstranten Heather Heyers tragiske død, da en såkaldt White Nationalist i frustration over nedtagningen af statuen bevidst kørte en bil ind i en folkemængde, der demonstrerede mod statuen. Krigen om monumenterne i USA dækkes grundigt af mange medier, fx Sutton, Benjamin (2017).

Lech Kaczynski-statuen i Warszawa, Polen

I Polen afslørede den national-konservative borgerlige regering 11. november 2018 en statue af den tidligere præsident Lech Kaczynski, som omkom i en ulykkelig flyulykke i tæt tåge i Smolensk 10. april 2010. Han var tvillingbror til Polens nuværende leder, partiformand Jaroslaw Kaczynski (PiS – Lov og retfærdighedspartiet).

Statuen er blevet opsat på en central plads i hovedstaden Warszawa. På pladsen hyldes allerede Polens store nationalhelt Jozef Pilsudski, som i 1918 udvirkede Polens genopståen som nationalstat efter 1. verdenskrig. Jaroslaw Kaczynski ønsker med statuen at sammenligne sin afdøde bror med Polens historiske nationalhelt. I Lov og Retfærdighedspartiets optik er partiets nuværende politik et udtryk for en ny genfødsel af den sande polske nation. Politikken indeholder et opgør med den såkaldte postkommunisme, dvs. Polens første demokratiske tid, som var præget af international normalisering efter systemskiftet i 1989.. En periode hvor Kaczynskibrødrene ikke spillede nogen betydelig politisk rolle (NATO-medlemskab i 1999 og EU-medlemsskab i 2004). Dette gøres der op med nu bl.a. gennem en tydelig værdi- og symbolpolitik. Statuen af Leck Kaczynski er kontroversiel og deler allerede nu polakkerne. I Danmark dækkes sagen af netmediet polennu.dk (Mørk, Jens 2018).

Diktatoren Francos grav i De Faldnes Dal ved Madrid i Spanien

I Spanien står striden i disse år om mindstedet og gravpladsen for den fascistiske diktator Francisco Franco, som styrede Spanien med jernhånd efter borgerkrigen i 1930'erne og frem til sin død i 1975. Franco blev, efter eget ønske, begravet i et kæmpemausoleum i De Faldnes Dal, som ligger uden for Madrid. De Faldnes Dal er et monument rejst i perioden 1940-1958 til minde for de faldne soldater under den spanske borgerkrig. Striden har grundlæggende sin oprindelse i, at Spanien og spanierne efter manges opfattelse ikke i nødvendigt omfang aktivt har gjort op med hverken borgerkrigen eller den efterfølgende diktatortid (det der på tysk kaldes vergangenheitsbewältigung, på dansk bedst oversat med fortidsmestring).

Efter diktatoren Francos død i 1975 indgik den nye demokratiske regering og befolkningen i Spanien en stiltiende samfundspagt, kaldet "glemslens pagt",

hvorefter fortidens konflikt efter en samfundsmæssig overenskomst skulle nedtones og glemmes, og hvor regeringen ønskede at se fremad. Denne pagt er blevet brudt af både Francotilhængere og den socialdemokratiske ledede regering. Francos grav er i de senere år blevet et aktivt mindested for højreorienterede og sympatisører med Franco og hans fascistiske regime. Dette har fået regeringen til at handle. Den socialdemokratiske ledede regering ønsker modsat at opgrave liget og flytte til et andet og mere ydmygt sted. Disse handlinger har igangsat en meget passioneret kamp om fortiden og mindet om den. Fortiden bliver af begge fløje på den måde inddraget i nutidens politiske værdikampe. Denne værdikamp har fået mediernes opmærksomhed, som det bl.a. fremgår af DR – nyheders dækning af sagen (Coogan, Sean 2018).

Francos grav i De Faldnes Dal domineres af et 150 meter højt sten kors bygget af politiske fanger i løbet af 1940'erne. Foto: Pablo Forcén Soler, 2007. Wikimedia.

Karl Marx-statuen i Trier, Tyskland

Den 5. maj 2018 var det 200 året for den politiske filosof Karl Marx' fødsel. Marx har lagt navn til den politiske revolutionære ideologi Marxismen og formulerede sammen med F. Engels Det kommunistiske manifest, som en strategi for arbejderklassen i 1848. Hans væsentligste værk Kapitalen er en analyse af det kapitalistiske samfund. Karl Marx blev født i den tyske by Trier i 1818. Her boede han indtil 1835, hvor han begyndte på studier i Bonn. Marx vendte aldrig tilbage til Trier igen. På grund af sit politiske virke tilbragte han en større del af sit liv i eksil i London. I Trier findes imidlertid et museum i Marx' barndomshjem, hvor hans liv, virke og betydning præsenteres. Trier har dog et ambivalent forhold til Marx. På den ene side er byen stolt af sit verdenskendte bysbarn og den turistmæssige opmærksomhed og økonomi, byen derved opnår. På den anden side er nogle af byens borgere og beslutningstagere ikke så glade for, at Trier kædes sammen med Karl Marx og de politiske negative konsekvenser, hans teorier omsat til politik har afstedkommet i en række kommunistiske regimer over hele jorden.

Efter Sovjetunionens sammenbrud og opløsning i 1991 har marxismen globalt set mistet opbakning, men i anledning af Marx' 200 årsdag fik byen Trier en fornem gave af Kina, som stadig betragter sig som et kommunistisk land inspireret af blandt andet marxismen. Det drejede sig om en mere end 3 meter høj Marx-statue i bronze af den kinesiske kunstner Wu Weishan. Statuen blev afsløret på Karl Marx' fødselsdag og er placeret tæt ved turistbureauet på Simeonstiftplatz med ryggen til byen.

Oprindeligt skulle statuen have været placeret foran Marx' fødehjem, men dens størrelse betød, at denne plan igen blev opgivet. I byrådet delte den officielle gave fra Kina nemlig fra begyndelsen vandene. Statuen var fuldt finansieret af Kina, og i Trier blev gaven af nogle opfattet som en brik i Kinas udenrigspolitik. Den blev set som et udtryk for såkaldt blød påvirkningsmagt, som ledende kredse i byen ikke mente, man skulle bøje sig for. Andre var derimod glade for fødselsdagsgaven til byen.

Statuen blev afsløret på Karl Marx' fødselsdag 5. maj 2018, hvor de vigtigste lokal- og regionalpolitikere fra Trier og delstaten Rheinland-Pfalz deltog sammen med den kinesiske ambassadør i Tyskland, den kinesiske viceinformationsminister, kunstneren og en stor mængde tilskuere.

Reaktionerne på statuen og dens afsløring var mange og højlydte. Før dens afsløring skrev den tyske PEN-repræsentant (PEN er en global organisation af forfattere, journalister, oversættere og skribenter, som kæmper for litteraturens frie udbredelse over grænser, ytringsfriheden og retten til det frie ord, samt imod racisme og hate speech jf. PENs internationale charter) et brev til overborgmesteren i Trier og bad om, at Trier officielt takkede nej for den flotte gave, hvis ikke navngivne kinesiske regimekritiske fængslede menneskerettighedsrepræsentanter blev frigivet. Historikeren Hubertus Knabe, som var leder af mindestedet Gedenkstätte Berlin-Hohenschönhausen, stedet hvor DDR-regimet under den kolde krig holdt systemkritikere fængslet i Øst-Berlin, kaldte statuen for en skamstøtte. På selve festdagen 5. maj var der både demonstrationer og moddemonstrationer, herunder en særlig demonstration til minde om kommunismens ofre. Historien om den store kontroversielle Marx-statue var ikke kun et lokalt fænomen. Mange medier, også danske som fx Berlingske Tidende, omtalte statuen og den polemik den afstedkom (Berlingske Tidende 2018).

Den store kontroversielle Karl Marx-statue som det officielle Kina skænkede til byen Trier i Tyskland som gave i anledning af Karl Marx' 200-års fødselsdag i maj 2018. Foto: Jens Pietras

Danske eksempler

Genforeningsstenen i Roskilde

Genforeningsstenen i Roskilde

Det er imidlertid ikke kun i udlandet, der er uenighed

og kampe om historiske mindesmærker. Også i Danmark føres der kampe om mindekulturen og historien gennem granit, marmor og bronze.

I år 2020 fejres 100-årsjubilæet for den såkaldte genforening af Danmark med Sønderjylland (selvom det egentlig var en statsretslig indlemmelse af de nordlige dele af Nordslesvig i kongeriget Danmark). Med genforeningen fik Danmark sin nuværende statsgrænse til Tyskland. Grænsedragningen mellem Danmark og Tyskland anses af mange for at være et forbillede for andre grænsedragninger, da den er udtryk for en sindelagsgrænse trukket efter en demokratisk afstemning. Genforeningsmonumentet i Roskilde til minde om genforeningen er kun et af rigtig mange såkaldte "genforeningssten", som er blevet opsat i hele Danmark i årene efter genforeningen. En del af disse var officielle mindesten, mens andre blev opstillet på privat initiativ. Mindestenen i Roskilde er en genforeningssten, der kan knyttes forskellige fortællinger til.

På grænseforeningens hjemmeside står flg. tekst

"Den 31. oktober 1920 afslørede man i Byparken til minde om Genforeningen en smuk genforeningssten, skænket af Jægermester Havsteen. Der blev spillet nationale melodier af regimentsmusikere og civildommer Buch talte, som det hed i Berlingske Tidende den 1. november 1920 "smukt og stemningsfuldt om Sønderjylland". Genforeningsmindesmærket blev til slut i ceremonien overdraget til byens borgmester.

En komite af roskildeborgere – brygmester Christiansen, redaktør Georg Christensen, konditor Julius Nielsen og fotograf Hude havde forinden ansøgt byrådet om tilladelse og økonomisk støtte til opstilling af genforeningsstenen. Oprindeligt forestillede man sig en afsløring på kong Christian Xs fødselsdag den 26. september. Det ansøgte blev bevilget på byrådets møde den 2. september 1920.

I 1930 skete der en regulering af både Frederiksborgvej og Sankt Gertruds Kilde, og samtidig hermed blev den nuværende indgang til Byparken fra

Frederiksborgvej anlagt. Efter mindre end 10 år på den prominente plads i Byparken, blev genforeningsstenen flyttet til den nuværende plads til højre for den nye indgang.

Kilde: Roskilde Avis 2. september 1920; Berlingske Tidende 1. november 1920; Tommy Hansen, "Jul i Roskilde 2013".

På trods af den officielle indvielse og mod bedreviddende skrev formanden for parkudvalget i Roskilde 20. maj 1931. "Stenen er ingen Genforeningssten, men en Mindesten, rejst af en enkelt, nu afdød Borger i Roskilde. Den er ikke afsløret som Genforeningssten og ikke antaget saaledes"(http://ambirk.eu/genforeningsstene/roskilde_1.htm).

Genforeningsstenen er en officiel mindesten, men har historisk set, i hvert fald lokalt hos nogle borgere i Roskilde, været kontroversiel.

Genforeningsstenen står i dag til højre for stien, der løber fra Sankt Gertruds kilde (overfor ejendommen Frederiksborgvej 36) ind i Byparken i Roskilde. Mindestenen, der i dag ikke får den store opmærksomhed, vil sandsynligvis indgå centralt i den officielle festligholdelse af genforeningen i 2020.

Genforeningsstenen i Roskilde i dag. Foto: Jens Pietras

Christian 4. statue ved Børsen

I en del år har der været planer om at opstille en helt ny større monumental Christian 4.-statue i Kongens København ved Børsen tæt ved Christiansborg. En statue der allerede inden dens afsløring har skabt en del debat.

En mere traditionel statue af Christian 4. findes allerede i dag i København ved Nyboder, udført af Herman Vilhelm Bissen, opsat i år 1900. Foto: Orf3us, 2010. Wikimedia.

Christian d. 4. er Danmarks længst siddende regent, og han har sat et meget tydeligt arkitektonisk præg på København. Den nye planlagte statue skal være hele 6 meter høj og adskiller sig fra andre statuer i det offentlige rum ved, at statuen både kommer til at vise kongen og en spejling af tre centrale bygninger knyttet til kongen, nemlig Rundetårn, Børsen og tårnet på Rosenborg. Kunstneren bag værket, den færøske kunstner Hans Pauli Olsen siger om skulpturen (Vording 2018):

”Jeg ser det nærmere som, at det er byen, som spejler sig i vandet. Han står der og viser byen frem.”

Kunstneren fortsætter:

“Hvis folk ikke har set det før, så er det godt. For så bliver de nysgerrige. Så vil man interessere sig for det, i stedet for at det bare er en statue.”

Statuen har kostet 1,8 millioner kroner, som primært kommer fra private bidrag – pengene er indsamlet af en komité bestående af blandt andet politikerne Bertel Haarder (Venstre) og Per Stig Møller (Konservative). Københavns kommune står for opsættelsen og vedligeholdelsen af statuen. Ideen om statuen er som nævnt ikke ny. Siden 2010 har man arbejdet for at få projektet realiseret. Det noget særprægede kunstneriske udtryk og størrelsen på monumentet har givet anledning til strid. Tilbage i 2014 afviste Københavns kommunes billedkunstudvalg, som er et underudvalg af Borgerrepræsentationen, forslaget til den skulptur, der nu rejses, da (Vording 2018)

“...skulpturen ikke afspejler et samtidigt kunstudtryk, og derfor mangler tilstrækkelig begrundelse og relevans i nutiden.”

Anden kritik gik på, at værket ville virke malplaceret i byrummet. Borgerrepræsentationen lyttede ikke til fagudvalgets kritik og nu realiseres projektet.

Christian 4. statue på Stortorvet i Oslo i Norge. Denne statuefremstilling af kongen udført af kunstneren Carl Ludvig Jacobsen i 1878 opfattes ikke som kontroversiel, selvom den blev opsat i den periode, hvor Norge var en svensk lydstat. Den påtænkte Christian 4.-statue i København er allerede før sin opsættelse genstand for diskussion og kontroverser. Foto: Anne-Sophie Ofrim, 2011. Wikimedia.

Historien om en statue der aldrig blev til noget – Ronald Reagan-statuen i København

Ronald Reagan-selskabet i Danmark, hvor blandt andet tidligere minister Søren Pind er medlem, har længe ønsket, at der blev opsat en statue eller buste af den amerikanske præsident Ronald Reagan på Sankt Annæ Plads i København, hvor der allerede findes en

anden tidligere amerikansk præsident Franklin D. Roosevelt (1933-1945). Reagan-selskabet ønsker med en buste at hylde Ronald Reagan som den, der ifølge selskabet primært kan tilskrives æren for afslutningen af den kolde krig. Ifølge Berlingske Tidende 26. april 2018 skulle Søren Pind og Københavns overborgmester Frank Jensen, Socialdemokraterne, være røget i totterne på hinanden over netop denne eventuelle statue. Det er rygter om en byttehandel med overvågning af danskerne for en buste af Reagan på den centrale plads, der har udløst den bitre strid mellem de to tidligere justitsministre.

I perioden 2015-16 var Søren Pind justitsminister, og Overborgmester Frank Jensen spurgte dengang, ifølge Søren Pind, om det var muligt at få en lovgivning, der skulle give bedre muligheder for kameraovervågning af almene boligbyggerier, som led i kommunens forsøg på at bekæmpe kriminalitet i disse boligkvarterer. Det ville Søren Pind forsøge at få indført, mod at Frank Jensen på sin side ville give tilladelse til at det danske Reagan-selskab kunne få opsat en statue eller buste af Reagan på et centralt sted i København. Aftalen blev efterfølgende omtalt i bl.a. Berlingske Tidende (Christoffersen 2018).

Ifølge Søren Pind sagde overborgmesteren god for aftalen, men rejste aldrig statuen. I februar 2017 henvendte Søren Pind, som præsident for Reaganselskabet, sig så til Frank Jensen og forespurgte om status på busten. Overborgmesteren mindedes ikke bytte handlen og svarede derfor, at en placering af en statue eller buste på Sankt Annæ Plads ville kræve en officiel ansøgning til kommunens Teknik og Miljøforvaltning efter de normale procedurer. Reagan-selskabet valgte derefter at droppe den konkrete sag, men mener stadig, at der bør opsættes en buste af Ronald Reagan et centralt sted i København, ligesom det er sket i en række andre Europæiske storbyer – ikke mindst i Central- og Østeuropa efter murens fald.

*Statue af den tidligere amerikanske præsident Ronald Reagan i Budapest, Ungarns hovedstad.
Foto: Derzsi Elekes Andor, 2011. Wikimedia.*

Mindekultur og monumenter i historieundervisningen

Det er relevant, at eleverne arbejder med eksempler på forskellig brug af historie, og her er mindesteder og monumenter rigtig gode kilder og ressourcer. Den svenske historiedidaktiker Ulf Zander kalder dem ligefrem "Lærebøger i sten", da han mener, at eleverne kan undersøge disse som cases og samtidigt lære om forskellig brug af historie. Noget der styrker deres historiske kompetencer (Zander 2004).

En særlig let tilgængelig monumentgruppe, som eleverne kunne starte med at undersøge, er lokale mindesten fx genforeningssten. Elever og lærere kan på flg. side se, om der er en genforeningssten, i nærheden af hvor de bor, i deres by, eller hvor der findes nogle i deres kommune: Danmarks

Eleverne kan herefter gå til undersøgelser af eksempler på andre lokale monumenter og skulpturer. Der findes over alt i Danmark et eller flere monumenter eller mindesmærker – også i elevernes nærmiljø. Det er oplagt at benytte disse i undervisningen. Lærere og elever kan, hvis de ikke er opmærksomme på eller selv kender nogle af disse mindesmærker eller monumenter, søge på Slots- og Kulturstyrelsens side eller på Historisk Atlas.

I en større sammenhæng kan eleverne undersøge de i artiklen nævnte eksempler på nationale og internationale monumenter og statuer, som har givet anledning til diskussioner og ofte voldsomme kontroverser. Eleverne kan yderligere undersøge baggrunden for monumenterne, deres opsætningshistorier, deres sigte og funktion samt eventuelle reaktionerne på monumenterne.

Monumenter kan nemlig bruges som kilder til at fortælle noget om monumenternes ophavstid, den samfundsmæssige sammenhæng og den eller de aktører (personer eller institutioner), der har bestemt, at erindringsstedet oprindeligt blev etableret, men også om eventuelle ændringer i deres funktion over tid og ikke mindst i deres brug eller ikke-brug.

Historiedidaktikeren Jens Aage Poulsen (Poulsen, J. Aa. 2018) og jeg har opstillet følgende spørgeguide til mindestederne og monumenterne:

Hvad er det for et mindested? (sted, sten, skulptur, mindeplade e. lign)

Hvad er det for et erindringssted (hvad skal de minde den besøgende om)?

Hvem har etableret det og hvornår?

Hvor er det fysisk placeret, og hvorfor lige der (hvem har bestemt placeringen)? Er det evt. blevet flyttet?

Hvordan ser erindringsstedet ud (former og materialer)?

Hvilke symboler, figurer og billeder anvendes og med hvilke begrundelser (æstetiske og kommunikative virkemidler, hvad er budskabet)?

Hvilke sammenhænge er der mellem former, figurer og materialer med det, der skal mindes?

Hvilken funktion har en evt. indskrift (er den overvejende informerende eller skal den påvirke den besøgende evt. følelsesmæssigt)?

Hvilke følelser fremkalder erindringsstedet?

Hvilken funktion tillægges det i dag?

Hvad bruges det til i dag?

Hvem bruger det?

Hvordan stemmer den nutidige brug overens med det oprindelige sigte og funktion?

Hvilken funktion og betydning har erindringsstedet haft over tid, og hvordan er det blevet brugt (historiebrug, nyfortolket historiebrug, mindekultur, glemsel osv.)?

Eleverne kan i forhold til de internationale, nationale og lokale mindesteder i form af monumenter og skulpturer, der er omtalt i artiklen, eller i forhold til nogle selvvalgte eksempler i en undersøgende og problemorienteret tilrettelagt historieundervisning undersøge disse og deres (for-)historie. En særlig væsentlig problemstilling med efterfølgende undersøgelse kunne handle om en afdækning af, hvorfor de omtalte monumenter kan opfattes som kontroversielle.

Her kunne eleverne undersøge:

Hvem afgør egentlig om et monument er kontroversielt?

Hvordan er monumentet kontroversielt?

Hvilke motiver ligger bag opsætningen af monumentet og hvorfor?

Hvilke interesser ligger bag monumentet og hvorfor?

Må monumenter forblive opsat, hvis nogen personer eller grupper opfatter disse som kontroversielle, stødende eller måske endda krænkende?

Skal vi undlade at opsætte eller helt fjerne allerede eksisterende kontroversielle monumenter eller skal vi gøre alt for at etablere og vedligeholde disse?

Hvilke konsekvenser vil det få, hvis man fx fjernede "Den lille havfrue" fra Langelinje i København eller tårnet på Himmelbjerget? Eller modsat opsatte et monument af integrationsminister Inger Støjberg i Tønder eller i Kalvehave?

Eleverne kunne i denne sammenhæng undersøge argumenter for og imod opsætning af et eller flere kontroversielle monumenter i en dilemma-inspireret arbejdsform, hvor det diskuteres, om et monument skal opsættes eller ej, om hvordan det fysisk skal se ud, og hvilken funktion monumentet skal have i en given sammenhæng fx et historisk jubilæum. Disse undersøgelser vil givetvis åbne op for indsigter i forskellig brug af historie. De kan også i et nutidsperspektiv reflektere over, hvem eller hvad de mener, der i nutiden bør mindes med et mindested, en statue eller en buste. De kan undersøge lokale procedurer for et erindringssteds etablering fra historisk begivenhed/person, over idé til mindestedet, beslutningsgange, finansiering, til placering og vedligeholdelse af deres eget monument. De kan i det fremtidsperspektiv designe et monument for deres egen skole eller deres lokalområde.

Eleverne kan endvidere arbejde med modfortællingernes monumenter, dvs. monumenter, der aldrig kom til at repræsentere mainstreamhistorien, dvs. grundfortællingerne om fortiden, men derimod er udtryk for tabernes historie. Eleverne kan fx undersøge, hvorfor der ikke findes et

mindsted i form af en plads, en vej eller en statue af særligt mange historisk betydningsfulde kvinder eller af kvinder i det hele taget, af Corfitz Ulfeldt, Christian 4. s svigersøn og Leonara Christines mand eller af den tidligere danske udenrigs- og statsminister Erik Scavenius, der ellers spillede en ikke uvæsentlig rolle under både 1. og 2. verdenskrig.

De kan også argumentere for, hvem eller hvad de synes, at der skal rejses et monument for i dag – selvfølgelig med begrundelser. De kan evt. designe det – og måske begrunde, hvorfor det af nogen vil kunne blive opfattet som kontroversielt.

Som en perspektivering kan eleverne og læreren endvidere arbejde med eksempler på og mekanismerne bag den tiltagende såkaldte identitetspolitik og krænkelsekultur. Her kan eleverne fx undersøge den folkegave i form af en statue af oprøreren eller frihedshelten General Buddhoe med titlen "Freedom" – afhængig af perspektivet, som Jomfruøerne (Det tidligere Dansk Vestindien) gav staten Danmark i forbindelse med 100 års jubilæet for salget af Dansk Vestindien til USA i 2016. En statue, som vi i Danmark ikke rigtig ved, hvad vi skal gøre ved. Den er indtil videre endt med at blive opstillet ved Eigtveds Pakhus, der blev bygget som lager for Asiatisk Kompagni.

Eleverne kan afslutningsvis, som i eksemplet om Reagan-statuen, undersøge, hvorfor en række monumenter aldrig er blevet til noget.

God fornøjelse med jeres undersøgelser og refleksioner!

Litteratur- og ressourceliste

Adriansen, I. (2010), Erindringssteder i Danmark. Monumenter, mindesmærker og mødesteder. København: Museum Tusulanums Forlag.

Ambirk, Jens Anker, Danmarks genforeningssten, <http://ambirk.eu/genforeningsstene/>

Andor, Derzsi Elekes (2011), foto af Ronald Reagan statue i Budapest, Wikimedia, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ronald_Reagan,_hero_of_Hungary_2011.JPG

Berlingske Tidende (2018), Karl Marx' fødeby har fået rejst sin kæmpestatue – den er købt og betalt af Kina, <https://www.berlingske.dk/internationalt/karl-marx-foedeby-har-faaet-rejst-sin-kaempestatue-den-er-koebt-og-betalt-af-kina>

Christoffersen, Jonas Stenbæk (2018), Berlingske Tidende Søren Pind lavede lovgivning om overvågning for at få en statue af Reagan, <https://www.berlingske.dk/samfund/soeren-pind-lavede-lovgivning-om-overvaagning-for-at-faa-en-statue-af-reagan>

Coogan, Sean (2018), Demonstrationer i Madrid: Franco spørger stadig i Spanien, <https://www.dr.dk/nyheder/udland/demonstrationer-i-madrid-franco-spoeger-stadig-i-spanien>

Dansk center for byhistorie, <http://ddb.byhistorie.dk/monumenter/by.aspx?koebstadID=8&monumentID=26>

Genforeningsstenen i Roskilde, http://ambirk.eu/genforeningsstene/roskilde_1.htm

Historisk Atlas, <https://historiskatlas.dk/>

Karlsson, K-G. (2014), Historiedidaktik. Begreb, teori och analys i: Klas-Göran Karlsson & Ulf Zander (red.). Historien är nu. En introduktion til historiedidaktiken. Hungary: Studentlitteratur, s. 23-70.

Mørk, Jens (2018), Ny statue af Leck Kaczynski giver ballede i Warszawa, Polennu, <https://polennu.dk/ny-statue-af-lech-kaczynski-giver-ballade-i-warszawa>

Ofrim, Anne-Sophie (2011), foto af Christian 4. statue, Stortorvet, Oslo, Wikimedia, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Christian_IV_av_CL_Jacobsen_2.jpg

Orf3us (2010), foto af Christian 4. statue, Nyboder, København, Wikimedia, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Christian_IV_Bissen.JPG

Pietras, J., Karl Marx-statuen i Trier, foto 2018

Pietras, J., Genforeningsstenen i Roskilde, foto 2018

Pietras, J. og Poulsen J. Aa. (2016), *Historiedidaktik mellem teori og praksis*. København: Hans Reitzels forlag

Poulsen, J. Aa. (2018), *Historiebrug, monumenter og mindesteder*, RADAR, HistorieLab, <https://historielab.dk/historiebrug-monumenter-mindesteder/>

Slots- og Kulturstyrelsen, Arkæologi, fortidsminder og diger, <https://slks.dk/fortidsminder-diger/monumenter-og-nationale-mindesmaerker/>

Soler, Pablo Forcén (2007), foto af De faldnes Dal, Wikimedia, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Valle_de_los_caidos_by_forcy-cruz_y_basilica.jpg

Sutton, Benjamin (2017), The Story Behind Charlottesville's Robert E. Lee Monument, <https://hyperallergic.com/395627/robert-e-lee-confederate-monument-charlottesville/>

Vording, Frederik Alexander (2018), tv2lorry København får seks meter høj statue af Christian IV, <https://www.tv2lorry.dk/artikel/koebenhavn-faar-seks-meter-hoej-statue-af-christian-iv>

Zander, U. (2014), *Läroböcker i sten. Historiedidaktiska aspekter på monument och minnesmärken. I: Klas-Göran Karlsson & Ulf Zander (red.). Historien är nu. En introduktion till historiedidaktiken*. Hungary: Studentlitteratur, s. 107-130.